

Dagermans tyske høst

REPORTASJE

Tysk høst

Forfatter: Stig Dagerman

Forlag: Arneberg

► **Klassisk litterær reportasjebok fra 1947 i ny utgave. Observasjonene virker tidløse.**

Den svenske forfatteren Stig Dagerman reiste høsten 1946 til Tyskland for å rapportere fra ruinene av Hitlers tusenårsrike, som kom til å vare i 12 år. Artiklene sto i avisen Expressen vinteren 1946-47 og kom senere i 1947 ut i bokform, på norsk samme år, og etter hvert på mange språk. Nå forelegges den på nytt her i landet.

Det kan være mange gode grunner til det. Boken er både en klassiker innenfor sin sjanger og interessen for Den 2. verdenskrig virker stadig overveldende. Kanskje finner jeg den ekstra aktuell fordi jeg blant sommerens lesestoff hadde Ian Kershaws

store Hitler-biografi, men jeg tror ikke det. Dagermans skildringer av de uthungrede menneskene i nederlagets år er tidløse.

Stig Dagerman (1923-54) var, sin unge alder til tross, allerede en kjent forfatter da han dro til det utbombede Tyskland. Det var en fremragende litterat med et klart journalistisk instinkt som reiste over store deler av Tyskland og rapporterte fra det trøstesløse livet i kjellere og ruiner, fra de overfylte togene, 25 i en kupé til åtte, om møtet med mennesker som reiste 20 mil for en sekk poteter, om mennesker som var fullstendig likegyldige til Nürnberg-domene og valgene. Dagerman er presis i sine skildringer og analyser, aldri sentimental. Kanskje det er derfor hans artikler fremdeles er så leseverdige.

Dagerman møtte ikke bare de fattigste i sine overfylte og fuktige boliger, men også dem som kom bedre ut av det, de som hadde barn med bollekinn. Ofte var det tidligere nazikoryfeer som maktet å sikre sine interesser og posisjoner i etterkrigstidens Tyskland, noe som er et av poengene til Kjartan Fløgstad i hans roman av året, *Grense-Jakobselv*. Men at det lyktes å gjenreise denne ruinhaugen til en av verdens mektige stater, synes ufattelig på bakgrunn av Dagermans observasjoner.

Dagerman kom ikke til å følge opp i denne sjangeren. Han døde for egen hånd, 31 år gammel. Men sjangeren, en litterær tilnærming og håndtering av det journalistiske materialet, er stadig aktuell. En sann mester var den nylig avdøde polakken Ryszard Kapuscinski, Hemingway dyrket sjangeren, og Åsne Seierstad følger i samme spor. Det var for øvrig Dagerman som skrev den følsomme novellen *Att döda ett barn*, som ble lest av norske gymnasiaster og studenter i et par generasjoner. Hans artikler fra Tyskland hører til den vesle delen av journalistikken som hever seg over det dagsaktuelle.

ALF KJETIL IGLAND

